

Török László fotóit az is ismeri, aki nem ismeri. Pontosabban, aki nem tudja, hogy az a fotó, amit egyetlen egyszer látva is örökre rögzített vizuális memóriájában, az egy Török László nevű fotográfus műve. Ez a legjobb, ami

92 Jász Attila

A VÁRAKOZÁS IDEJÉN TÚL

Török László és munkássága

művészemberrel történhet, a név lekopik a kép alól, a mű viszont megmarad. *A család*-sorozat képei (1972) egy adott korszak szellemesen megfogalmazott, kritikus lenyomatai voltak a fotópapíron, ennek ellenére

mégsem idővel halványuló művek. Ötletszerű megoldások, mégis jól átgondolt képi kizökkentések, amelyek a megértés által válnak esztétikailag teljessé. Ugyanúgy, ahogy későbbi aktfotói sem pusztán szexuális töltetű munkák, mégis roppant erotikusak (érzékiek, a görög szerelemisten, Erósz szellemében, nem mintha a test pillanatnyi, hússzerű felvillantása nem lenne maga is a mulandóság szépségével önzonos), ezáltal, e hétköznapi metamorfózis által valóban roppant esztétikussá alakulnak át múltó idő által omló vakolatai vagy áttetsző drapériák által eltakarhatatlan díszletei, melyek mintegy védjegyévé váltak Török László képi világának.

Hogy mennyire jó alkalmazott fotós is volt, tehát a mulandó pillanatban az örökkévalóságot megragadni képes művész, azt a Bari Károly költő felkérésére, a közös gyűjtőutakon készített dokumentumfotók is remekül fényjelzik. „Ezek a fotók nem a részvét ereklyéi. [...] Újszerűsége, hogy nem a szegénység elborzasztó jeleit és nyomortól összeroncsolódott embereket villant elénk, hanem egy önmaga megmutatására és nagy titkainak felfedezésére készülődő népet. Állnak házacskáik előtt magasra emelve a lehullani vágyó fehér leplet, amely mögött a falon furcsa alakban lepattogzott mész, mintha egy ország térképét formázná.” (Bari Károly: *A mozdulatlanság örökbefogadása*. In Török László: *Cigányok*. Katalógus. Pécs, 1997.)

Azért az nem ART, ha az ember művészként is tudja, hogy mit akar, milyen eszközökkel és hogyan is lehet képes annak megvalósítására. Török Lászlónak sikerült, utólag, visszanézve egyre pontosabban látszik, hogy már pályája elején kész szemlélettel dolgozott, és tudjuk jól, ez még a vizuális művészetekben is igen ritka, (de azért előfordul, ha Huszáriknak vagy Tarkovszkijnak hívják az alkotót). És igen elgondolkodtató, hogy a nagy társadalmi életet élő fotós képei miért olyan melankolikusok mégis, mindig. (Mindig, mégis.) Ami az esztétikai irányultságon túl alkati kérdés is, de aki

jól használja a tehetségét, képes visszafordítani ezt az adottságot a szépség, a művészet nyelvére. Vagyis egyet kell értenünk Zalán Tiborral, aki a *Huszonöt év* című (1998) katalógus képeit így vezeti be: „Törököt minden munkájában a magány érdekli, illetve tulajdon magánya vezérli.”

93

Török László életművének volt még egy fontos, látható, de mégsem eléggé frekvenciált területe, kulturális szervező tevékenységének új iránya, az első hazai magánkézben lévő kisgaléria létrehozása, aminek történetét Kinncses Károly így kommentálja: „Amikor 1991-ben Düsseldorfban Kodak-díjat kapott, akkor döntött úgy, hogy a Fotóművészeti Galéria pánikszerű gyorsasággal való megszüntetésével keletkezett hiány mérséklésére a Káli-medencében fekvő varázsos hangulatú kis faluban, Salföldön a már meglévő parasztháza melletti pajtát átépítve egy kiállítási teret nyit.” Török László maga is megadta a pontos választ a *miért* kérdésére („...kellott egy hely”), amit tovább is gondolhatunk kissé általánosítva: *mindig kell egy hely*. Egy pajtagaléria kertjének diófa nyújtotta árnyéka, egy készülő kép külső vagy belső tere, egy omladozó házfal hűvös töve, vagyis, egy hely, ahol szellemi és képi értelemben is otthon érezhetjük magunkat. Török László időn túli, azaz idővel időtlenné vált munkái, benne a salföldi galériával, ilyenek.

(Elhangzott Salföldön, a Káli Fecske Galériában 2023. június 23-án)

